

Obsah

Úvod	9
1 Lidská společnost a životní prostředí z pohledu ekonomie	11
1.1 Externality	12
1.2 Optimum kvality životního prostředí	17
1.2.1 Náklady na zamezení	20
1.2.2 Škody v důsledku znehodnocování (zátěže) životního prostředí	20
1.3 Metody oceňování škod na životním prostředí	21
1.4 Veřejné statky a dilema vězně	23
1.5 Selhání trhu a životní prostředí	28
2 Politika životního prostředí a její nástroje	30
2.1 Selhání trhu a nutnost zásahu státu	30
2.2 Nástroje politiky životního prostředí	34
2.3 Administrativní nástroje	36
2.4 Cenový mechanismus	38
2.4.1 Daně a poplatky	42
2.4.2 Obchodovatelná povolení	43
2.5 Administrativní versus ekonomické nástroje	47
2.5.1 Makroekonomický pohled	50
2.5.2 Pohled individuálního znečišťovatele	51
2.6 Dotace a výdaje	53
2.6.1 Efektivnost dotací na ochranu životního prostředí	54
2.6.2 Mimorozpočtové fondy	56
2.7 Dobrovolné přístupy a dohody	57
3 Energie, klima a ovzduší	59
3.1 Vývoj spotřeby energie a emisí	59
3.1.1 Svět	59
3.1.2 Česká republika	62
3.2 Dopady využití energie na životní prostředí a energetická bezpečnost	65
4 Dotace a výdaje z veřejných rozpočtů	68
4.1 Výdaje z veřejných zdrojů a investice na ochranu životního prostředí v České republice	68
4.2 Podpora obnovitelných zdrojů a úspor energie	72
4.3 Veřejné výdaje s nepříznivým dopadem na životní prostředí	76

5	Daně a poplatky.....	81
5.1	Typ daně a předmět zdanění.....	81
5.2	Vazby na daňový systém.....	83
5.3	Působení a dopady ekologických daní	84
5.4	Ekologické daně v reálné politice životního prostředí	88
5.4.1	Definice ekologických daní a statistické údaje.....	88
5.4.2	Daně k ochraně životního prostředí v zemích OECD	89
5.4.3	Evropská unie.....	91
5.4.4	Environmentální daně a poplatky v České republice	93
5.5	Budoucnost daní a poplatků k ochraně životního prostředí a úvahy o ekologické daňové reformě v České republice.	94
6	Nástroje využívající prvky obchodovatelných povolení.....	96
6.1	Vývoj a charakteristiky systémů obchodování s emisními právy	96
6.2	Programy redukce SO ₂ a NO _x	102
6.2.1	Program kyselého deště	102
6.2.2	Program RECLAIM v Kalifornii	108
6.2.3	Program pro regulaci přízemního ozónu	109
6.2.4	Švýcarsko.....	109
6.2.5	Slovensko.....	111
6.3	Flexibilní mechanismy ke snížení emisí skleníkových plynů.....	111
6.3.1	Východiska, důvody a rámec pro obchodování.....	111
6.3.2	Význam a charakter flexibilních mechanismů.....	113
6.4	Vývoj trhu obchodování se skleníkovými plyny ve světě.....	115
6.4.1	Obchodované komodity a struktura kontraktů.....	116
6.4.2	Další vývoj trhu, propojení mezi flexibilními mechanismy a domácími politikami	118
6.5	Národní systémy obchodování emisemi CO ₂	122
6.5.1	Dánsko	122
6.5.2	Velká Británie	123
6.6	Dobrovolné systémy	125
6.6.1	Chicago Climate Exchange (CCX).....	125
6.6.2	British Petroleum	126
6.6.3	Ontario Power Generation	127
6.6.4	Shell	130
6.6.5	Pilot Emission Reduction Trading.....	131
6.6.6	Aktivity ke snižování emisí skleníkových plynů v USA.....	132

6.7 Úloha finančních trhů a zprostředkovatelé.....	133
6.7.1 Makléři a obchodníci	134
6.7.2 Uhlíkové fondy	135
6.7.3 Úspory energie a využití obnovitelných zdrojů.....	137
6.7.4 Lesní hospodářství	139
6.8 Vývoj v České republice	139
6.8.1 Projektové mechanismy	140
6.8.2 Emisní obchodování.....	144
Literatura	149

Seznam tabulek

Tab. 1 Vylučitelnost a rivalita u veřejných, smíšených a soukromých statků	25
Tab. 2 Dilema při zajišťování veřejných statků (dilema vězně)	26
Tab. 3 Hodnocení dobrovolných dohod	58
Tab. 4 Mezinárodní srovnání stavu a vývoje životního prostředí v ČR a SR.....	67
Tab. 5 Klasifikace podpůrných mechanismů	77
Tab. 6 Objem dotací dle sektorů	79
Tab. 7 Environmentálně nepříznivé dotace v OECD.....	79
Tab. 8 Hlavní argumenty proti a pro zavedení ekologických daní	87
Tab. 9 Vývoj platných a navrhovaných sazeb daní na energetické výrobky v EU.....	92
Tab. 10 Environmentální daně a poplatky v České republice.....	93
Tab. 11 Přehled využití obchodovatelných povolení v ochraně životního prostředí (OECD)	96
Tab. 12 Redukční cíle Kjótského protokolu.....	112
Tab. 13 Přehled komodit (jednotek) vstupujících do transakcí s emisemi skleníkových plynů	117
Tab. 14 Ceny emisí skleníkových plynů	118
Tab. 15 Závazky snižování emisí CO ₂ v Dánsku	122
Tab. 16 Uhlíkové fondy.....	137
Tab. 17 Fondy využívající úspor energií a obnovitelných zdrojů.....	138

Seznam obrázků

Obr. 1	Společnost, hospodářský systém a životní prostředí.....	11
Obr. 2	Působení negativních externích efektů.....	15
Obr. 3	Efektivní využívání omezených zdrojů.....	17
Obr. 4	Optimum zatížení životního prostředí.....	19
Obr. 5	Funkce statků životního prostředí.....	24
Obr. 6	Cílové zaměření administrativních nástrojů.....	37
Obr. 7	Emisní limit.....	37
Obr. 8	Dopady ceny za znečištění	38
Obr. 9	Členění ekologicky orientovaných plateb podle dominantní funkce.....	43
Obr. 10	Fungování systému obchodovatelných povolení	44
Obr. 11	Emisní povolení z pohledu firmy	45
Obr. 12	Obchodovatelná povolení a úspora nákladů	46
Obr. 13	Srovnání celkových nákladů při působení plateb a limitů	50
Obr. 14	Dopad limitu a emisní daně.....	51
Obr. 15	Nástroje politiky životního prostředí využívající veřejných výdajů.....	53
Obr. 16	Efekt dotace na podporu opatření ke snížení emisí.....	54
Obr. 17	Celková spotřeba energie ve světě dle paliv (mil. toe)	60
Obr. 18	Vývoj a projekce koncentrací CO ₂ v atmosféře (ppm)	60
Obr. 19	Spotřeba primárních energetických zdrojů (toe/1000 1995 USD, směnné kurzy).....	62
Obr. 20	Spotřeba primárních energetických zdrojů (toe/1000 1995 USD, PPP).....	63
Obr. 21	Spotřeba primárních energetických zdrojů (toe na osobu)	63
Obr. 22	Spotřeba privátních energetických zdrojů (toe/1000 1995 USD, směnné kurzy)	64
Obr. 23	Vývoj emisí CO ₂ v České republice	65
Obr. 24	Schéma toku energie	66
Obr. 25	Výdaje na ochranu životního prostředí a pitnou vodu z centrálních zdrojů (v mil. Kč)	68
Obr. 26	Struktura výdajů státního rozpočtu na ochranu ŽP (mil. Kč)	69

Obr. 27	Výdaje SFŽP na složky životního prostředí (mil. Kč).....	70
Obr. 28	Podíl investic a veřejných výdajů na ochranu životního prostředí na hrubém domácím produktu v České republice (HDP v cenové úrovni 1994) v %.....	70
Obr. 29	Investice do jednotlivých složek životního prostředí (v mil. Kč).....	71
Obr. 30	Podíl obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny v EU.....	73
Obr. 31	Struktura obnovitelných zdrojů energie v České republice	74
Obr. 32	Emisní daň podle standardu	82
Obr. 33	Varianty předmětu daně u ekologických daní.....	83
Obr. 34	Působení emisní daně	85
Obr. 35	Příjmy z environmentálních daní	89
Obr. 36	Výnosy daní a poplatků k ochraně životního prostředí v ČR 2001.	94
Obr. 37	Vývoj emisí SO ₂ z elektráren	104
Obr. 38	Územní rozložení zdrojů	105
Obr. 39	Vývoj emisí v Programu kyselého deště.....	106
Obr. 40	Alokované, použité a převedené povolenky SO ₂	107
Obr. 41	Cena povolenek při obchodování.....	108
Obr. 42	Kvóty na SO ₂ ve Slovenské republice	111
Obr. 43	Dobrovolné dohody a obchodování s emisemi skleníkových plynů	115
Obr. 44	Ceny povolenek ve Velké Británii	119
Obr. 45	Vývoj cen povolenek v programu British Petroleum.....	127
Obr. 46	Emise skleníkových plynů a jejich redukce v roce 2000	128
Obr. 47	Plán redukce emisí v OPG	129
Obr. 48	Přehled aktivit v USA ke snižování emisí skleníkových plynů.....	132